

STM 1950

**Franz Berwalds sista replik i hans första tidnings-
polemik**

Av Arvid Bæckström

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

FRANZ BERWALDS SISTA REPLIK I HANS FÖRSTA TIDNINGSPOLEMIK

STIG WALINS särdeles välkomna och gott dokumenterade studie »Franz Berwalds offentliga konsertverksamhet i Stockholm före utrikesresan 1829» i denna tidskrift, 1946, innehåller bl. a. en redogörelse för Berwalds första tidningspolemik: 1821 mot Argus.

Den 29 november 1820 hade Stockholm fått ett nytt pressorgan. Då startades nämligen halvveckopublikationen »Argus, politisk, litterär och commercieell tidning». Dess uppgift var bl. a. »att grunda ett allmänt tänkesätt, som skulle vila på insikt i frågorna och därigenom behärska den allmänna opinionen». Redaktörer voro de oppositionella publicisterna Georg Scheutz och Johan Johansson, men om ev. medarbetare vet man föga, då bidragen i regel voro osignerade. Redan då gjorde sig den journalistiska feghet bred, som skriver recensioner helt anonymt.

Den unge Franz Berwald hade vid denna tid redan framträtt såsom kompositör och konsertgivare. Den 3 mars 1821 gav Franz en konsert i Stockholms börshus. Då framfördes bl. a. violinkonserten i ciss-moll (solist brodern August Berwald), A-dursymfonien (»1:ier Sinfonie, Œuvre 3») samt kvartetten i Ess-dur för piano, klarinett, valthorn och fagott (»Œuvre 1»).¹ De två första komponerades 1820 (och framfördes förmodligen båda f. f. g.), den tredje 1819.

Den 24 mars 1821 innehöll Argus under en stående varjehandrubrik »Mosaik» en recension av konserten. Tidningen var knappast 4 månader gammal och ville tydligen spela en opponentroll också inom musikvärlden. Recensionen återges av Walin s. 35—36 under beteckningen VIII:a. Den blodtörstige recensenten utlovade dessutom en fortsättning.

Innan denna fortsättning följde, tog emellertid Berwald till orda. Hans kompositioner hade tidigare utsatts för kritik i Nya Extra Posten (den 8 november 1819 och den 31 januari 1820). Då Argus nu fortsatte Nya Extra Postens kritiska inställning (den senare tidningen hade nedlagts den 19 mars 1821), inlät sig Berwald på sin första presspolemik. Stridsställningen blev den evigt gamla och den evigt nya: melodins primat contra ren musik. Den 31 mars 1821 gav Berwald svar

¹ Då Marteau, som gjort så mycket för förståelsen av Berwalds musik, framförde violinkonserten hos Göteborgs orkesterförening 1911, var detta således icke f. f. g. i Sverige. Men 90 år mellan första och andra gången är mycket.

på tal i Wallmarks Allmänna Journalen — ett svar som återges av Walin s. 36—37 under beteckningen VIII:b och som vittnar om en brådmogen resignation hos tjugofyraåringen men också om en levande självkänsla. Talet om »en alldeles egen stil» och om »systemförändring» uppfordrade naturligtvis Argus att svara.

Trots att Berwald hade framträtt med öppet visir, framlägges detta svar i Argus den 4 och 7 april 1821 bakom anonymitetens mask. Dolde sig där Scheutz? Johansson? eller någon tredje? Artikeln återfinnes hos Walin s. 37—38 under beteckningen VIII:c. Bl. a. uppmanades Berwald däri att till Argus inlämna sina partitur för att återfå dem med en fullständig och detaljerad *bevisning* av alla felen i desamma. Detta förslag om »en enskild granskning» med bocker i kanten av en fortfarande anonym Beckmesser är strålande! — »Beckmesser! Keiner besser!»

Här slutar tyvärr polemiken hos Walin — men ej i verkligheten. Det kom en VIII:d! I vår tid är man van vid, att replikerna komma efter en eller två dagar — här dröjde det nära en månad. Ty först den 5 maj 1821 ger Berwald i Allmänna Journalen sin slutreplik, och den formades på följande sätt:

»Om man, wid genomläsandet af de föregående anmärkningar som Rec. gjort, hade orsak förmoda, att han dömde i en konstväg, som han mindre förstår, så har man nästan nu fulla skäl till öfvertygelse, då man läser hans senare reflexioner. Han recension, om man får ge den detta namn, saknar uti hvarje hänseende det sammanhang, den öfverensstämmelse som wanligen plär förråda konstkännaren, så att man med orsak skulle kunna gifwa den namn af ett *skämtsamt joller*, ämnadt till ett ögonblicks förströelse åt en mindre erfaren läsare. Och hwad som än mer är att undra, är den falska tydning han ger, åt följande mitt yttrande: *att dessa misstag woro nästan naturliga följder af de swårigheter, som möta hwarje systemförändring*; och sålunda påtrugar mig förtjensten af att hafwa *påhittat ett nytt system*, enligt Rec:s egna ord. — Tror han då att skillnaden imellan en system-förändring, som blott grundar sig på wissa rörliga delar (Modulationens och Resolutionens förhållande till Harmonien) och en total-omskapning är så obetydlig, att det förra kan få namn af det senare? — och borde ej Rec., som will dömma öfwer andras arbeten, besitta den förmågan, att kunna åtminstone till en del ikläda sig dennes ideer, för att möjligen komma uti den nödwändiga omständigheten, att först kunna betrakta saken från en och samma synpunkt, för att sedermera owäldigt granska?

Således, då Recensenten ger sin afsigt tillkänna, att han emot öfverlämnandet af Partituren till ifrågawarande arbeten, will förbinda sig till en fullständig förklaring öfwer de, i hans tycke, så emot alla antagna regler stridande, satte musik, så göres honom billigt den frågan: om konsten och konstnären äfwen bör se sig dessa skråmessiga former underkastad, der hwarje nyhet fördömmes, och der allt går ut på bibehållandet af det fordna? Musiken är en konst, hwars gräns, möjligen blott är att igenfinna i tiden; — att upphäfwa sig som exklusif domare öfwer densamma, är en ren omöjlighet. Rec. kan wara öfvertygad, att

om en Grauen (kapellmästare hos Fredrik II), en Hasse (öfwerkapellmästare i Dresden) åter skulle uppträda i den musikaliska werlden och granska Beethovens, Cherubinis eller Méhuls arbeten, det föga skulle lända dem till fördel. Ware detta sagt, utan jämförelsens applicerande på Rec. eller mig. Följaktligen, då han will förbinda sig att lemna en fullständig kritik öfwer en konstsak, den wi troligen betrakta med olika ögon, skulle aldrig den ena kunna öfvertyga den andra, och således på intet sätt gagna. Men om Rec. tror sig kunna göra den musikaliska upplysningen en verklig tjänst igenom meddelandet af hans så egna konst-känedom, så behöfwer han ju blott gifwa den musikaliska Allmänheten tillkänna sina öfwerlägsna kunskapsljus, som beklagligtvis man ännu ej anat, men som destomera skola förwåna. Han torde derigenom få tillfälle att förekomma några vidare utwandringar, och sålunda med en jenspirå se sig i spetsen för allt musikaliskt Tillkommande!

F. Berwald.»

Det märkligaste i detta svar är väl, att Berwald här visar sig ha en *historisk* syn på tonkonsten — även om han också därmed indirekt antyder, att han själv är *före* sin tid (omnämmandet av Méhuls arbeten är för övrigt av intresse). Vad Berwalds sista rader om »några vidare utwandringar» kan anspela på, är mig ej klart.

Härmed var Berwalds första tidningspolemik avslutad.

Som slutvignett skulle man vilja sätta den gamle kloke mästere-sångaren Sachs' ord till den unge Walther:

»Nur mit der Melodie seid ihr ein wenig frei:
doch sag' ich nicht, dass das ein Fehler sei;
nur ist's nicht leicht zu behalten,
und das ärgert uns're Alten.»

Arvid Bäckström.